

7 november 2021

DE COLLECTE

1 Korinthiërs 16, vers 1-3

2 Korinthiërs 8, vers 1-15

2 Korinthiërs 9, vers 6-7 en 12-15

Er schijnt eens een predikant geweest te zijn die, op het moment dat de kerkenraadsleden uit de bank stapten om met de collectezak rond te gaan, heeft aangekondigd dat 'de zakken nu zullen rondgaan'. Tja... De collecte. Ik weet niet hoe u het ervaart, maar de collecte is voor mij nooit het meest indrukwekkende liturgische moment geweest, waar ik heel diep over nadacht. Zolang als ik in de kerk zit, heb ik de collecte als een soort pauze ervaren. Het moment dat je even wat kon bewegen als kind. En later: het moment dat je even een praatje kon maken met degene naast je. En weer later: het moment, waarop je als ouder samen met je kind naar het muntje zoekt dat het uiteraard weer heeft laten vallen en dat ergens onder de andere bank is gerold. Maar toch hè - ik heb er deze week over mogen nadenken - toch is dat collectemoment zo mooi en zo belangrijk. Of: zou het eigenlijk in ieder geval moeten zijn. Ik vertel er iets over aan de hand van de Bijbelzingen. Niet alleen om de collecte hiermee even wat op te poetsen, maar vooral ook omdat het ons bij de kern van ons geloof brengt.

Het brengt ons bij de kern van het geloof. Je ziet dat al aan *de plek* die de collecte in de kerkdienst heeft gekregen. Daar vertel ik eerst iets over, voordat wij naar de Bijbelteksten gaan. De collecte vindt (bij ons) ergens achteraan in de liturgie plaats. Na de preek en voor de slotzang. (Nou ja, zo dezen wij het voor de coronatijd in ieder geval.) De collecte heeft dus een plaats achteraan in de liturgie. Dat is niet, omdat de collecte niet zo belangrijk is en daarom helemaal naar achteren geschoven is. Nee, het heeft een andere reden: vroeger, toen er elke zondag Avondmaal werd gevierd (en dat wordt in de Rooms katholieke kerk nog steeds zo gedaan), vond de collecte plaats *bij de viering van het Avondmaal*, die aan het einde van de dienst plaatsvond. Op een Avondmaalszondag bij ons in de kerk kan je dat nog zien: dan staan er ook collecteschalen op of bij de Avondmaalstafel opgesteld. De collecte hoorde bij het Avondmaal, omdat helemaal vroeger – in de tijd van de Bijbel en iets daarna – er niet alleen Avondmaal werd gevierd, maar ook een liefdesmaaltijd met elkaar werd gehouden: er werd een maaltijd gehouden, een maaltijd waarbij het voedsel door de gemeenteleden zelf werd meegenomen. Nu nemen wij voor de collecte munten mee, briefgeld, collectebonnen, maar vroeger nam men dus voedsel mee. Rijke mensen namen veel mee. En arme mensen mochten van de overvloed van de rijke mensen tijdens de gemeentemaaltijd eten. Een American party dus, maar dan met als doel: delen met elkaar, zodat er geen

onderscheid zal zijn tussen rijk en arm. Ieder nam zijn of haar gaven mee, wat hij of zij kon missen. En wat overbleef: dat werd uitgedeeld aan de mensen die weinig hadden. Voor thuis. Men vierde op deze manier met elkaar dat men samen gemeente mocht zijn. Dat men samen het Lichaam van Christus mocht vormen. Eén Heer en één gemeente. *Christus was voor allen gestorven, er was geen onderscheid. En Zijn liefde moest met elkaar worden gevierd. En gedeeld.*

Later is die wekelijkse Avondmaalsviering in de tijd van de Reformatie helaas verloren gegaan. Maar de plaats van de collecte bleef nog steeds achteraan in de liturgie, op de plek waar voorheen het Avondmaal werd gevierd. In sommige kerken worden na de collecte de collectezakken dan ook op de Avondmaalstafel gelegd om ons eraan te herinneren aan de oorspronkelijke betekenis: de inzameling van de gaven om met elkaar rondom het Avondmaal te delen en voor elkaar te zorgen.

Ondanks dat wij niet elke zondag meer de maaltijd met elkaar houden, is de plek van de collecte achteraan in de liturgie eigenlijk nog steeds heel erg mooi: *de collecte vormt namelijk ook een antwoord op de preek*. Na alles wat men van God heeft ontvangen in de preek, geeft men iets van zichzelf aan God terug. Ik vertelde afgelopen zondagavond over de preek: de preek, die is zo belangrijk omdat je Gods genade en Gods liefde *aangezegd* krijgt. Je

hoeft er niets voor te doen. Je hoeft alleen maar te luisteren, het te ontvangen en in je hart te sluiten: Gods liefde. Gods genade. Gods vergeving. Gods trouw. God laat het door die persoon op de preekstoel je aanzeggen. Je zit met lege handen, maar houd maar gewoon je lege handen op en God vult ze tijdens de preek. Nu, als je dat alles van God hebt ontvangen – God Die jou Zijn liefde en Zijn genade laat aanzeggen in de preek - dan is het de bedoeling dat wij tijdens de collecte *onzelf* aan God geven. Ons overgeven. 'Heere, U geeft mij alles wat ik nodig heb. Ik leef van Uw genade. Ik leef van Uw liefde. Hier ben ik dan. Met alles wat ik heb. Het is voor U. Het is van U.' Het collectemoment is bedoeld als een moment van overgave. Je geeft iets van jezelf aan God. Je antwoordt op Gods liefde. De collecte is geen betaling achteraf, een paar muntjes of collectebonnen om de diensten te kunnen laten doorgaan..., nee, veel dieper: *je geeft jezelf over aan Gods liefde... en je stelt je in dienst van Gods Koninkrijk*. Zoals vroeger bij die gaven die de mensen meebrachten om met elkaar de maaltijd te houden en Avondmaal te vieren: die grote liefde van God, dat offer van de Heere Jezus zorgt ervoor dat je niets anders kan dan iets van jezelf offeren aan God en delen met elkaar. Uit dankbaarheid.

Er gebeurt dus wat bij de collecte! Antwoord geven op God. *Jezelf* geven. Je met je gaven in dienst stellen van Gods Koninkrijk. Misschien zouden wij daarom de collecte iets moeten oppoetsen in onze traditie. Een kerkdienst is geen eenrichtingsverkeer, waarbij je vooral lang stil moet zitten. Als je goed kijkt, gebeurt er veel meer. Het begint al met het zingen,

dat ons antwoord is op Gods spreken. Steeds antwoorden wij de Heere God met ons zingen en musiceren ook. Maar ook in het collectemoment antwoorden wij dus, wij geven iets van onszelf. Of zoals Paulus schrijft over de gemeenteleden in Macedonië: zij gaven boven vermogen. En: zij gaven zich *eerst aan de Heere*, zegt Paulus, en daarna aan ons (8:5).

Nu naar die Bijbeltekst toe... en gelijk maar even over die gemeenteleden in Macedonië, waar Paulus het over heeft in zijn brief. Want dat vond ik eigenlijk wel confronterend wat hij daar over vertelde. Ik leg het uit:

Paulus is bezig om in de gemeenten, waar hij contact mee heeft een collecte te organiseren voor de joodse christenen in Jeruzalem. Waarom nu specifiek een collecte voor die gemeente in Jeruzalem, daar kom ik straks op terug. Maar wat Paulus in zijn brief aan de gemeente van Korinthe vertelt over die gemeenten in Macedonië, dat is nogal wat... Korinthe was zelf een bijzonder rijke stad. Het Wassenaar van Griekenland. Of: het Dubai van toentertijd. Of de gemeente van Korinthe ook rijk was, weet ik niet, maar dat kan heel goed het geval zijn. De gemeente in Macedonië was in ieder geval *wel* heel arm. En in Macedonië leden de christenen verdrukking, ze hadden het zwaar, ze waren de underdog van de samenleving. Maar laat nu deze gemeente in Macedonië met alle liefde en inzet hebben bijgedragen aan de collecte – boven vermogen hebben zij bijgedragen, zo zegt Paulus – en laat Paulus aan de gemeente van Korinthe nu een herinneringsmailtje moeten sturen..., omdat bij hen na een jaar nog niet de collecte rond was. ‘Jullie zijn in alles overvloedig’ (8:7), zo schrijft Paulus aan de gemeente in Korinthe, ‘jullie zijn in alles overvloedig, in geloof en in woord en in kennis’ (want wat waren zij druk met die kennis en met het zichzelf onderscheiden in kennis, zo weten wij uit de eerste Korinthebrief)... Jullie zijn in alles overvloedig, in geloof, en in woord en in kennis en met alle inzet en in liefde..., nu, *wees zo ook in deze gave (in de collecte) overvloedig*.

Confronterend, zo zei ik... Want ik meen dit patroon nog steeds te zien: dat mensen die het minder breed hebben soms veel vrijgevinger zijn en makkelijker kunnen delen, dan mensen die het wel breed hebben. In een van mijn vorige gemeenten was er een vrouw die echt heel zuinig aan moest doen vanwege haar situatie, maar die heel nauwgezet de tienden gaf. Tien procent van haar inkomen aan de kerk of andere doelen. ‘Als je het gelijk doet, dan kom je altijd goed uit’, zo zei ze. Terwijl ik daarentegen het best wel pijnlijk vond om uit te rekenen hoeveel het voor mij zou betekenen om 10% van mijn loon weg te geven. Het gaat mij niet om die tien procent hoor, maar dat verschil hè: ik kon het veel makkelijker weggeven dan zij, maar volgens mij vond ik het veel lastiger dan zij. Wat zit je soms aan je bezittingen vast hè, heeft u dat ook niet? God heeft de blijmoedige gever lief, zo zegt Paulus (9:7). God wil dat wij *met blijdschap* geven. Anders is het geen liefdegave, maar een morele verplichting of zoiets. God wil dat wij *met blijdschap* geven. Nou, bij dat tientje voor die sponsorloop kan ik nog wel een glimlach opzetten hoor, als mijn zoon met zijn sponsorformulier komt aanzetten..., maar *boven vermogen* geven, zoals die Macedoniërs... en dan met blijdschap? ... Zou het komen, omdat die Macedoniërs zelf arm waren en daardoor wisten wat armoede betekent? Zoals

mensen die zelf een ziekteproces hebben doorgemaakt soms veel beter weten wat die ander nodig heeft die op dit moment ziek is? Zou het daardoor komen? (...) Of zou de kerk in Korinthe met al haar overvloed wat in zichzelf gekeerd zijn geraakt, dat zij vooral op die dingen die men had en deed ging vertrouwen in plaats van op God? Of was zij zo verguld met haar wijsheid, kennis, onderlinge liefde (en alles wat Paulus opsomt) dat zij vergat om buiten de muren van haar kerkgebouw te kijken? Zo druk met het eigen gemeente-zijn overeind te houden en uit te bouwen..., de Kerkbalans, het kerkgebouw, maar...

Paulus zet er een aantal dingen tegenover, om toch die collectezak in Korinthe rond te laten gaan. Twee dingen daarvan wil ik u (en mijzelf) meegeven ter bezinning.

Ten eerste: *eigenlijk doe je jezelf gewoon tekort, als je niet met vreugde geeft en deelt*.

Eigenlijk doe je jezelf gewoon tekort, als je niet met vreugde geeft en deelt. En dan kom ik bij die vraag waarom een collecte toen specifiek voor de joodse christenen in Jeruzalem. Je zou kunnen zeggen dat die gemeente in Korinthe en ook de gemeente in Macedonië hun geloof hadden te danken aan de joodse christenen in Jeruzalem. Want die christenen in Jeruzalem, dat waren de eerste christenen: Petrus, Jakobus, Johannes en al die mensen die in hun tijd tot geloof waren gekomen. Vanuit Jeruzalem is het geloof vervolgens verspreid naar allerlei andere gebieden en landen, tot in Korinthe en Macedonië toe. Die joodse christenen in Jeruzalem hadden het echter op dat moment zwaar. Zij werden als afvalligen gezien, omdat zij in die gekruisigde Jezus geloofden. Bovendien brak er in die tijd voedselschaarste uit. En wat zie je vaak: buitenbeentjes hebben het dan extra zwaar. De joodse christenen hoefden mogelijk ook niet op hun familie te rekenen, want als je in Jezus geloofde dan had je jezelf buitengesloten. Je was niet meer een echte jood. Daarom was die hulp voor de joodse christenen in Jeruzalem zo belangrijk op dat moment. Maar – zo geeft Paulus aan – *jullie zijn het ook eigenlijk ook verplicht*: als jullie zoveel van die gemeente in Jeruzalem hebben mogen ontvangen – jullie mogen nu delen in hun geloof, jullie mochten je Redder en het eeuwige leven ontvangen, doordat de joodse christenen het Evangelie zijn gaan verspreiden – dan is het ook belangrijk dat jullie nu iets aan hen teruggeven op het moment dat zij het zo moeilijk hebben. Jullie hebben zoveel geestelijke zegeningen van hen ontvangen, zo zegt Paulus in een andere brief (Romeinen 15), het is daarom gepast om hen nu van de noodzakelijke materiële zegeningen te voorzien.

Door de gemeente van Korinthe zo te verbinden aan die gemeente in Jeruzalem, laat Paulus de gemeente van Korinthe iets zien van de weg die God is gegaan: vanuit Jeruzalem, zo helemaal tot in Korinthe. Gods werk is breder dan alleen daar in Korinthe. God heeft die joodse christenen daar in Jeruzalem en die Griekse christenen daar in Korinthe aan elkaar verbonden. Zij vormen beiden een stukje van Gods Koninkrijk. En wat is het mooi als in Gods Koninkrijk met elkaar wordt gedeeld: de een deelt geestelijke zegeningen uit – het geloof – en de ander geeft er praktische hulp voor terug. Zo versterk je elkaar. Maar zo krijg je ook oog voor Gods werk dat veel breder is dan je eigen

gemeente en je eigen leven. De gemeente van Jeruzalem zal vervolgens voor jullie gaan bidden en naar jullie verlangen, zegt Paulus (9:14). En zo wordt gedeelde vreugde dubbele vreugde, zo wordt God nog veel meer grootgemaakt en Gods Koninkrijk versterkt.

Ik denk dat wij dat ook heel hard nodig hebben. Dat wij oog krijgen voor dat grote geheel van Gods Koninkrijk... dat God op nog veel meer plaatsen werkt dan hier in Maarssen. *Ik denk dat wij dat nodig hebben: dat wij anderen helpen... en dat anderen ons ook zullen helpen in het geloof. Want anders, anders droogt ons geloof op.* Als je alleen op je eigen gemeente gericht bent, of nog kleiner: alleen op je eigen geloof..., dat houdt je niet uit. Dan gaat het geloof je op den duur niets meer zeggen. Kijk veel breder! Gods werk is veel groter. Als je daar oog voor krijgt, als je daar dingen van gaat zien en jezelf daarvoor gaat inzetten..., dan houd je je geloof levend! Je doet jezelf te kort, als je niet geeft en jezelf niet inzet.

Het is een taak van de diakenen om ons zo mee te nemen in dat wereldwijde werk van Gods Koninkrijk. Door ons te informeren en ons te helpen om daar onze bijdrage aan te leveren. Al is het maar door een collecte, zoals in Korinthe. ... Maar laten wij niet al teveel verantwoordelijkheid bij de drie diakenen leggen, ook andere gemeenteleden kunnen opstaan. Misschien dat iemand de Nacht van het gebed wil organiseren voor de Vervolgde Kerk? Ik word daar elk jaar zo door bemoedigd, door te zien hoe christenen ondanks alle tegenstand blijven geloven, soms zelfs veel sterker gaan geloven... En dan te horen dat die vervolgde christenen voor ons in Europa bidden... Zij hebben ons nodig *en wij hebben hen nodig!* ... Misschien dat de jongeren met elkaar een diaconale reis moeten gaan maken om ergens een school of een kerk te gaan bouwen. Of met elkaar het Leger des Heils in Utrecht gaan helpen, ik noem maar wat. Ik kan je vertellen: grote kans dat je hier zelf door wordt opgebouwd, in het geloof wordt opgebouwd. ... Of toch weer die zendingscommissie optuigen, ook al is dat de laatste jaren niet meer gelukt. Of dat ouderen kaarten gaa sturen naar vervolgde christenen. Er zijn zoveel mogelijkheden, maar waar het om gaat: *we hebben die anderen nodig om het zelf vol te houden in het geloof. En die anderen hebben ons nodig om het vol te houden in het geloof.*

Als je daar iets van proeft... en als je je daarvoor inzet... God zal je rijk maken en van middelen voorzien, zo belooft Paulus.

In het geloof alleen gericht zijn op jezelf, op onze eigen gemeente, of een stukje van gemeente: alleen de kerkdiensten, daar doen wij onszelf te kort mee. Daar red je het niet mee in het geloof: 'jij in jouw klein hoekje en ik in het mijn'. Zou u of jij er eens over na willen denken: hoe kan jij, hoe kunnen wij delen en tegelijkertijd daardoor ook ontvangen? Nou, als je iets hebt, een concreet idee, of een vraag..., als je niet weet hoe of wat... benader maar eens een van de diakenen. En misschien kunnen wij het dan samen verder uitwerken.

Als Paulus de collecte aanprijst, dan heeft hij het over *gelijkheid* binnen Gods volk. Hij verwijst voor deze gedachte naar een Bijbelgedeelte uit het Oude Testament, het manna dat God gaf aan het volk Israël. Iedereen van het volk kreeg genoeg manna, dagelijks brood. De een had niet teveel en de ander had niet te weinig. Nou, als je naar de wereldkerk kijkt: *wat zouden wij nu*

teveel hebben aan dagelijks manna en de ander te weinig? En waarin zouden de anderen juist onze tekorten kunnen aanvullen?

Jaren geleden mocht ik een Afrikaanse voorganger ontmoeten. Tientallen gemeenteleden uit zijn gemeente waren vermoord. En hun kerk was meerdere keren verwoest. En dan zitten wij hier in de mooie Dorpskerk... Zij in Nigeria – daar kwam hij vandaan - hadden ons gebed nodig en misschien wel wat materiële steun, alhoewel wij het daar niet eens over hebben gehad. Maar ik had hun geloofsvertrouwen en geloofservaringen nodig om het zelf vol te houden. Zo mag er iets van *gelijkheid* ontstaan, ook al zijn de omstandigheden soms zo totaal verschillend.

Maar nu eindig ik met het belangrijkste, het tweede.

Het collectemoment is een moment van overgave, jezelf en wat je hebt beschikbaar stellen voor God en Zijn Koninkrijk. Uit dankbaarheid iets teruggeven aan God. Paulus riep de gemeenteleden daartoe op, door te wijzen op die arme Macedonische gemeente die daarin veel actiever en gemotiveerder was. En Paulus gaf ook aan dat je jezelf tekort zou doen als je met je geloof in je eigen bubbel zou blijven. Maar of die voorbeelden en argumenten je overtuigen... ik hoop het... maar dat weet ik natuurlijk niet. Maar laten wij daarom aan het einde van de preek teruggaan naar *de basis. Jezus Christus*. Paulus schrijft aan de gemeente van Korinthe (8:9): *jullie kennen de genade van onze Heere Jezus Christus, dat Hij omwille van jullie arm is geworden, terwijl Hij rijk was... opdat jullie door Zijn armoede rijk zouden worden.* Jezus heeft al Zijn hemelse heerlijkheid achtergelaten en is een mens geworden om onze armoede te dragen. De kribbe van Bethlehem. Het kruis van Golgotha. Wat een armoede! Wat een diepe vernedering en pijn. Dieper kan niet. Dat heeft Hij gedaan, om jou rijk te maken: eeuwig leven te geven, liefde, genade, Gods nabijheid, vrijheid, alles. **Als dat je basis is..., als je daaruit leeft hoe Jezus Zich zo arm heeft gemaakt om jou rijk te maken, dan kan je niet anders dan delen. En geven. En jezelf beschikbaar stellen.** Omdat je het aller diepste geluk door Hem hebt mogen ontvangen. Als je geven ook zo lastig vindt soms..., als je liever je eigen leven leeft in plaats van je in te zetten voor dingen van Gods Koninkrijk..., kijk dan nog eens naar de basis waaruit je leeft. Geven is geen verplichting. Geef niet, omdat die ander zo zelig is. Zet je niet in, omdat iedereen zich nu eenmaal een beetje behoort in te zetten voor anderen. Doe het niet, omdat het van je verwacht wordt met al de rijkdom die je hebt. *Geef jezelf, omdat je mag weten dat Jezus alles voor jou heeft gegeven.* Laat dat je basis zijn.

Als je deze week je bankafschriften nog eens terugkijkt..., als je je agenda gaat invullen..., besef: alles van Jezus voor jou. God heeft alles voor u gegeven. Is dat de basis waaruit je leeft? Nou, dan komt het met die collecte ook wel goed.